

«Ιχθύς: Στα όρια του ζωδιακού κύκλου. Ο ουρανός του φθινοπώρου»

Δρς Στράτος Θεοδοσίου και Μάνος Δανέζης
Επίκουροι καθηγητές Αστροφυσικής
Πανεπιστημίου Αθηνών
Τμήμα Φυσικής

Νότια του αστερισμού του Κριού, βρίσκεται ο αστερισμός των Ιχθύων, το 12^ο και τελευταίο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου. Ο μεγάλος αυτός αστερισμός περιλαμβάνει 76 άστρα, αλλά κανένα δεν είναι ιδιαίτερα λαμπρό.

Ο ζωδιακός αυτός αστερισμός περιλαμβάνεται μεταξύ των αστερισμών της Ανδρομέδας και του Πήγασου προς βορρά, του Κήτους προς νότο, του Τριγώνου και του Κριού προς ανατολάς και του Υδροχόου προς δυσμάς.

Οι αστρικοί χάρτες παριστάνουν τους δύο Ιχθύς, το βόρειο και το Νότιο, όπως ονομάζονται, να ενώνονται μεταξύ τους με δύο ταινίες που καλούνται *λίνοι*. Ο ένας από αυτούς, ο *βόρειος λίνος*, σχηματίζεται από τα άστρα ο, η, ρ και υ, ενώ ο νότιος από τα αστέρια δ, ε, ζ και ξ. Το λαμπρότερο άστρο του αστερισμού, το α Ιχθύων, παριστάνει τον κόμπο με τον οποίο συνδέονται οι δύο λίνιοι και ονομάζεται σύνδεσμος των λίνων.

Όταν ο Ήλιος εισέρχεται στο ζώδιο των Ιχθύων, έχουμε εαρινή ισημερία, και κοντά στο άστρο ω των Ιχθύων βρίσκεται το εαρινό ισημερινό σημείο γ.

Στα όρια του αστερισμού των Ιχθύων την 2^η Σεπτεμβρίου 1804 ο *Harding* ανακάλυψε τον αστεροειδή Juno (Ηρα).

Μυθολογία

Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, οι δύο Ιχθείς παριστάνουν την Αφροδίτη και τον Έρωτα, που εγκατέλειψαν τον Όλυμπο μαζί με τους άλλους θεούς και κατέφυγαν στην Αίγυπτο, κατά τη διάρκεια της γιγαντομαχίας. Εκεί μεταμορφώθηκαν σε ζώα, για να γλιτώσουν από την καταδίωξη του γίγαντα *Τυφωέα* ή *Τυφώνα*, γιου του Ταρτάρου και της Γης. Η Αφροδίτη και ο γιος της ο Έρωτας, μετά από πολλές περιπέτειες έφθασαν στον ποταμό Ευφράτη. Κι εκεί όμως τους βρήκε ο Τυφώνας. Τρομαγμένοι οι δύο θεοί έπεσαν μέσα στο ποτάμι, μεταμορφωμένοι σε ψάρια που κατά την μυθολογία παριστάνουν τον αστερισμό των Ιχθύων.

Κατά μια άλλη παρόμοια εκδοχή, οι Ιχθείς είναι τα δύο ψάρια που οδήγησαν την θεϊκή δυάδα σε ασφαλές καταφύγιο, όταν έπεσαν στον Ευφράτη, για να σωθούν από το γίγαντα Τυφώνα που τους κυνηγούσε. Οι θεοί, από την ευγνωμοσύνη τους τοποθέτησαν τα δύο αυτά ψάρια στον ουρανό και σχηματίστηκε έτσι το ζώδιο των Ιχθύων.

Σύμφωνα με άλλες απόψεις, οι δύο Ιχθείς είναι τα δύο δελφίνια που συνόδευαν πάντα το θεό της θάλασσας Ποσειδώνα στις διάφορες μετακινήσεις του.

Σύμφωνα με τον Ερατοσθένη ο αστερισμός συμβόλιζε την μεγάλη θεά των Συρίων «Derke» ή «Derketo». Από το γεγονός αυτό αργότερα συναντάμε τις ονομασίες, «*Dea Syria*» (Σύρια Θεά), «*Derkis*» και «*Proles Dercia*», δηλαδή

«Δέρκιον τέκνο». Λόγω αυτού του γεγονότος ο αστερισμός των Ιχθύων παρίστατο ως ένας πελώριος Ιχθύς με κεφαλή γυναικός.

Ο Δανός Φίλιππος Καίσιος (1662) εξέφρασε την άποψη ότι οι Ιχθείς παριστάνουν τους Ιχθείς με τους οποίους Ο Χριστός χόρτασε «πεντακιςχιλίους άνδρας εκτός των γυναικών και των παιδιών, ενώ ο Caesius τον ονομάζει I.X.Θ.Υ.Σ, από τα αρχικά του Ιησούς Χριστός Θεού Υιός Σωτήρ.

Συγκριτική ονοματολογία

Ο αστερισμός των Ιχθύων ονομαζόταν από τους Ρωμαίους *Imbrifer duo pisces*, δηλαδή «οι δύο βροχοφόροι Ιχθύες» ή «*Gemini Pisces*», δηλαδή «Δίδυμοι Ιχθύες».

Πολλές φορές οι λατίνοι συγγραφείς αναφέρονται στον αστερισμό αυτό με το όνομα «*Aquilonius*» ή «*Aquilonaris*», από το όνομα του βορειοανατολικού ανέμου «*Aquilo*» των Ρωμαίων που σημαίνει «βροχοφόρος». Ο *Ampelius*, παρ' όλα αυτά ονομάζει του Ιχθείς «*Eurus*», δηλαδή «Εύρος» ή «*Vulturinus*» (νοτιοανατολικός άνεμος).

Από αρχαιολογικά ευρήματα στην περιοχή του Ευφράτη ο αστερισμός αναφέρεται ως «*Nuni*» (Ιχθείς) ή «*Zib*» που σημαίνει «σύνορο». Η ονομασία αυτή είναι δηλωτική του γεγονότος ότι οι Ιχθείς βρίσκονται στο τέλος του ζωδιακού κύκλου.

Σύμφωνα με άλλες απόψεις η διπλή φύση του αστερισμού, σε συνδυασμό με το ότι ο αστερισμός αυτός βρισκόταν στο τέλος του ζωδιακού, υπενθυμίζει την αναγκαιότητα εισαγωγής την εποχή εκείνη, ενός εμβόλιμου μήνα. Τον μήνα αυτό τον πρόσθεταν οι Βαβυλώνιοι στο τέλος κάθε έκτου έτους, το οποίο αποτελείτο από 360 ημέρες.

Σύμφωνα με άλλους συγγραφείς ο αστερισμός ονομαζόταν «*Υδωρ*», λόγω του γεγονότος ότι ο Άρατος χαρακτήριζε με αυτήν την ονομασία ολόκληρη την περιοχή του αστερισμού. Με μια όμοια ονομασία χαρακτήριζαν τον αστερισμό των Ιχθύων οι Αζτέκοι (*Atl*). Ιχθείς ονομαζόταν ο αστερισμός και από τους Βαβυλωνίους (*Nuni*), Σύριους (*Nuno*), τους Πέρσες (*Mahik*) και τους Τούρκους (*Balik*). Οι κόπτες της Αιγύπτου σύμφωνα με τις απόψεις του *Kircher* τον ονομάζουν «*Piscis Hori*». Το όνομα αυτό μεταφράζεται από τον *Brown* ως «*Ιχθείς Προστασίας*»

Γενικότερα οι Άραβες ονόμαζαν τον αστερισμό «*Al Hut*» δηλαδή «*Εαρινός Ιχθύς*» λόγω της ύπαρξης εντός των ορίων του εαρινού ισημερινού σημείου γ.

Σε σχολιασμούς των «Φαινιμένων» του Άρατου αναφέρεται ότι οι Χαλδαίοι δίνουν στον βόρειο Ιχθύ το όνομα «*Χελιδόνιος Ιχθύς*» και τον συμβολίζουν σαν ένα ψάρι με κεφάλι χελιδονιού.

Πολλοί Ιουδαίοι συσχέτιζαν τον δίδυμο αυτό αστερισμό με τις αιμοσταγείς φυλές του Συμεών και του Λεβή. Πιθανότατα για τον λόγο αυτό η Καμπαλιστική αστρολογία θεωρούσε ότι ο αστερισμός αυτός επιδρά αρνητικά πάνω στα ανθρώπινα πράγματα.

Ο *Πλίνιος*, ως εκ τούτου εκφράζει την άποψη ότι αν εμφανιστεί κομήτης στον αστερισμό των Ιχθύων, αυτό σημαίνει πόλεμο, λοιμό και τεράστιες θρησκευτικές συγκρούσεις.

Θεολογικές και Εσχατολογικές υποθέσεις

Σύμφωνα με κάποιες μυστηριακές καμπαλιστικές και ραβινικές παραδόσεις, οι τρεις σύνοδοι των πλανητών Δία και Κρόνου το έτος 747 από κτίσεως Ρώμης, που συνέβησαν στον αστερισμό των Ιχθύων, συνδέονται με το άστρο της Βηθλεέμ και την γέννηση του Ιησού.

Μια τέτοια σύνοδος στον αστερισμό των Ιχθύων, σύμφωνα με τις ίδιες ραβινικές παραδόσεις είχε συμβεί τρία χρόνια πριν την γέννηση του Μωυσή. Για το λόγο αυτό ο αστερισμός των Ιχθύων θεωρείτο ο εθνικός αστερισμός των Ιουδαίων

Μια παρόμοια σύνοδος είχε προαναγγείλει στον αστερισμό των Ιχθύων το 1525, η οποία θα συνοδευόταν από έναν νέο μεγάλο κατακλυσμό. Παρά τον πανικό που δημιούργησε εκείνη η προφητεία, το έτος εκείνο ήταν ιδιαίτερα ξηρό.

Βιβλιογραφία

Σ. Θεοδοσίου, Μ. Δανέζης: «Τα άστρα και οι Μύθοι τους» Εκδόσεις Δίαυλος, Αθήνα 1991.

Σ. Πλακίδης: «Η Μυθολογία η ονοματολογία και τα αξιοπερίεργα των αστερισμών», Σύλλογος προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων, Αθήνα 1992.